

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

-

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Kiitämme mahdollisuudesta ottaa kantaa esitykseen sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry ottaa kantaa vain lakiesityksen ehdotukseen uudesta lapsiperhepalvelusta. Kannanotto on laadittu useamman Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry:n hallituksen jäsenen kesken.

“Suomessa on jo pidemmän aikaa pyritty lisäämään lasten, nuorten ja perheiden saamaa varhaista matalan kynnyksen tukea”. Näillä sanoilla alkaa sosiaali- ja terveysministeriön kahdenvuodontakainen tiedote. Edelleen, tiedotteessa todetaan, etteivät lapsiperheille tarjottavat palvelut riittävästi vastaa etenkin vaikeimmassa tilanteessa olevien asiakkaiden tarpeita. Hyvinvointialueiden välisten erojen ja myös alueiden sisäisten erojen liittyen kykyyn vastata asiakkaiden tarpeisiin palveluiden toteuttamisessa, todettiin tiedotteessa olevan kasvussa. (1)

Sosiaali- ja terveysministeriö tunnisti perhekeskusmallin ja systeemisen työotteen vaikuttaviksi monialaisena yhteistyönä kehitetyiksi palvelurakenteiksi, ja toi tiedotteessaan selkeästi esiin tarpeen hyvinvointialueiden panostukseen monialaisten toimintamallien kehittämiseksi sote-uudistuksen aiheuttaman suuren muutoksen jälkeen: keskeiseksi nostettiin tarve toteuttaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden tuen toteuttamista sosiaalihuollon ammattilaisia laajemmin toimijakentän kanssa. (1)

Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen tuoreen tutkimuksen mukaan perhekeskukset ovat onnistuneet palvelujen yhteensovittamisessa ja toiminta näyttää vakiintuneen hyvinvointialueille (2). Alun perin perhekeskusten kehittäminen käynnistyi tarpeesta sovittaa yhteen hajanaiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut sekä edistää palveluiden vaikuttavuutta vahvistamalla monitoimijaista yhteistyötä (2). Julkaisussa tuotiin esiin, että perhekeskusten voi perustellusti katsoa toteuttavan sote-uudistuksen perustana olevaa lakia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 10§), joka velvoittaa hyvinvointialueet sovittamaan asiakkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kokonaisuuksiksi (2). Monitoimijaisen yhteistyön edistäminen nähtiin tärkeänä tavoitteena

varhaisen tuen vahvistamisen ja ongelmien ehkäisyn sekä korjaavien palveluiden tarpeen hillinnän rinnalla (2).

Vielä kaksi vuotta sitten tavoiteltiin aitoa monialaista sote-integraatiota, jossa asiakkaat saavat perhekeskuksesta sekä tarvitsemansa sosiaalihuollon palvelut että terveydenhuollosta mielenterveys- ja päihdepalvelut. Uusi lakiesitys kritisoi kasvatusta ja perheneuvonnan nykyistä palvelurakennetta: esityksen mukaan kaikilla sosiaalihuollon asiakkailla palvelun edellyttämät taidot osallistua keskustelemaan työskentelyyn (kyky jäsentää omia kokemuksia, kognitiiviset ja kielelliset taidot) eivät ole riittävät. Lakiesityksen mukaan tämä voi heikentää palvelun soveltuvuutta. Toisaalta, kuten sosiaali- ja terveysministeriön tiedotteessa todetaan, lapsiperheiden varhainen tuki erityisesti vaikeimmassa tilanteessa olevien, kuten neuropsykiatrisesti oireilevien, alaikäisinä päihteitä käyttävien ja maahanmuuttajien kohdalla, eivät vastaa riittävästi asiakkaiden tarpeita ja tukea ei ole pystytty antamaan riittävän varhaisessa vaiheessa (1).

Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry haluaa korostaa, että nykyisessä palvelurakenteessa kasvatusta ja perheneuvontaa on ainutlaatuinen perustasolla toimiva, perheille suunnattu monialainen palvelumuoto, joka yhdistää sosiaali- ja terveyspalvelut hyvin toimivaksi kokonaisuudeksi, ja jossa perheet voivat saada laadukasta moniammatillista, asiakkaiden tarpeet huomioivaa hoitoa ja arviointia matalalla kynnyksellä. Mielenterveyden ammattilaisen osaamista on sopeuttava työskentely suhteessa asiakkaan kykyihin, sekä tarjota näin yksilöllistä apua ja tukea kunkin perheen tilanteeseen. Tällaista osaamista erityisesti moniammatillinen yhteistyö tuo palvelujärjestelmään, eikä se ole korvattavissa pelkällä erityisasiantuntijoiden, kuten psykologien tai psykiatrien, konsultaatiolla. Nyt annetussa lakiesityksessä tämä monitoimijaisen yhteistyön ulottuvuus on vaarassa heikentyä merkittävästi, ja riskinä voi joillakin alueilla olla jopa tämänkaltaisen palvelun lakkauttaminen.

Lakiesityksessä kuitenkin tunnustetaan kasvatusta ja perheneuvonnan moniammatillisen henkilöstön vahva psykososiaalisen ja perheterapeuttisen osaamisen arvo, ja tämän kaltaista osaamista todetaan tarvittavan lapsiperheiden palveluissa laajemmin. Tämä näkökulma on kannatettava. Siten onkin täysin epäloogista, että nykyisen moniammatillisen kasvatusta ja perheneuvonnan palvelun poistamista lakisääteisyyspiiristä esitetään säästökohteeksi. Tämä uhkaa johtaa eriarvoisuuden lisääntymiseen palveluun pääsyssä, jos lakisääteinen velvoite moniammatillisuudesta poistuu, ja hyvinvointialueet voivat jatkossa päättää vapaasti palvelun järjestämisestä ja siihen kohdennettavasta työntekijäresurssista. Kuten sosiaali- ja terveysministeriö on aiemmin tiedotteessaan ilmoittanut, hyvinvointialueiden väliset erot liittyen kykyyn vastata asiakkaiden tarpeisiin palveluiden toteuttamisessa, ovat olleet kasvussa (1). Suomessa ei ole varaa tehdä yhtään sellaista toimenpidettä, joka voi johtaa perustason palveluiden heikkenemiseen, viivästyksiin oikea-aikaisen avun saamisessa, ja edelleen tämän myötä korjaavan työn määrän lisääntymiseen sekä hoitokustannusten kasvuun.

Kasvatusta ja perheneuvonnan ydinsisältöihin kuuluvat myös vauvaperheiden varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen sekä lapsiperheiden vanhempien parisuhdetuki. Moniammatillisen perheterapeuttisen palvelun lakisääteisyyspiiristä poistaminen on merkittävä riski vauvaperheiden tuen

saannin viivästymiselle tai jopa heikentymiselle. Julkisen talouden säästöpaineeet ovat jo nyt kohdistuneet ei-lakisääteisiin vauva- ja pikkulapsiperheiden palveluihin, kuten neuvolapsykologiresurssin vähentämiseen joillakin hyvinvointialueilla. Inhimillisestä näkökulmasta on täysin kestämatöntä, että yhteiskunnan kaikkein pienimmät ja haavoittuvimmassa asemassa olevat altistettaisiin tällaiselle riskille.

Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry haluaa lisäksi nostaa esiin, että lakiesitys on lähtenyt lausuntokierrokselle ilman lapsivaikutusten arviointia. Lapsivaikutusten arviointi tulisi ehdottomasti sisällyttää tämänkaltaiseen lakimuutokseen, jossa riskit perheiden tuen heikkenemiselle ovat ilmeiset. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen kolmannessa artiklassa vaaditaan lapsivaikutusten arviointia kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä (3). Lapsen oikeuksien yleissopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989 ja se tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 1990; Suomi liittyi sopimukseen elokuussa 1991 (4).

Hallituksen esitys uudesta sosiaalihuoltolaista ei tue aitoa sote-integraatiota, vaan on jopa ristiriidassa sen kanssa. Aitoa sote-integraatiota, joka on ollut sosiaali- ja terveysministeriön toimien ja päätösten keskeinen tavoite jo pidemmän aikaa, sen sijaan tukee kasvatus- ja perheneuvonnan säilyttäminen lakisääteisenä moniammatillisena palveluna.

Lähteet

1. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 10.5.2024. Tutkimus: Suomessa tarvitaan parempaa varhaista tukea lapsiperheille <https://stm.fi/-/194055633/tutkimus-suomessa-tarvitaan-parempaa-varhaista-tukea-lapsiperheille>

2. Nieminen S, Kalmari H, Kekkonen M (2025) Perhekeskusten tilanne kuva Suomessa. Tutkimuksesta tiiviisti 20/2025. Terveiden ja hyvin voinnin laitos, Helsinki.
<https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/b9630549-b619-40ca-adfa-90b7e8a6c133/content>

3. Lapsen oikeudet <https://lapsenoikeudet.fi/artiklat/>

4. Suomen YK-liitto <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

Myllyniemi Aija
Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry